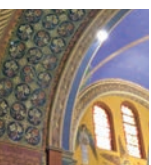
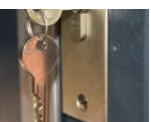

Verkiezingen gemeenteraad

bulletin

Verkiezingen

Wat leeft	1
Geen zin	2
Politiek: visie deugt, uitvoering moet beter	3
In gesprek met de lokale overheid	5
Samenwerking van kerken	6
Wat spreekt	7
Kiezen op basis van verkiezingsprogramma's	8
Handreiking voor contact met gemeente	9
Samen sta je sterker	10
Plaatselijke interreligieuze contacten	11
Biotechnologie als oplossing?	12
Visies op evangelisatie	13
Zendingsconferentie over discipelschap	14
Wat geurt	15
Een uitnodigende kerk	16
Berichten uit de wereld	17
Noteren en doen	18
Water en staal	19
Berichten uit het land	20
Wat raakt	21
Plaatselijke punten	22
Voorbeeld: Cenakelkerk	23
Stedelijke ervaringen	24
Voorbeeld: wensauto	25
Voorbeeld: helpen verhuizen en weggeefkastjes	26
Voorbeeld: automatische kwijtschelding	27
Column: Alledaagse besommeringen van het raadslid	28

Bulletin 1/2018

COLOFON

Raad van Kerken in Nederland

secretariaat Kon. Wilhelminalaan 5 3818 HN Amersfoort
 telefoon 033 4633844
 alg. secretaris ds. Klaas van der Kamp
 e-mail rvk@raadvankerken.nl
 website www.raadvankerken.nl
 iban NL09 INGB 0000 5598 39 tnv Stichting Vrienden van de Raad van Kerken in Nederland

Oecumenisch Bulletin

eindredactie Beppie van Laar, Raad van Kerken in Nederland, Kon. Wilhelminalaan 5, 3818 HN Amersfoort; e-mail: rvk@raadvankerken.nl
 medewerkers Janet Bac, Jonna van den Berge-Bakker, Egbert Bornhijm, Rien Heijboer, Sjaak den Hollander, Jan Post Hospers, Ron van den Hout, Klaas van der Kamp, Dio van Maaren, Henk Meulink, Gert Noort, Berry van Oers, Stefan Paas, Derk Jan Poel, Herwi Rikhof, Joost Röselaers, Hillie van de Streek, Teun-Jan Tabak, Martin Verhoeve, Hub Vossen
 foto's Peter de Bie (8 en 9), W.J. de Bruin (pag. 16), Sjaak den Hollander (pag. 25), Lize Kraan (pag. 11), Dio van Maargen (pag. 17, boven) Derk Jan Poel (pag. 10), Joost Röselaers (pag. 28), Teun-Jan Tabak (pag. 15), Raad van Kerken
 vorm omslag Marijke Kamsma - bliksemzwart.nl

Het oecumenisch bulletin stelt als doel de verschillende visies zoals ze binnen de lidkerken van de Raad van Kerken leven te laten zien.

Het bureau heeft geprobeerd alle rechthebbenden van foto's en/of andere uitingen te achterhalen en te noemen. Mocht dat naar uw idee onvoldoende gelukt zijn, dan kunt u zich in verbinding stellen met het bureau van de Raad van Kerken. De Raad aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid.

Vrijwillige bijdrage

Wij willen alle mensen bedanken die naar aanleiding van onze brief met accept-girokaart een bijdrage hebben overgemaakt naar de Raad van Kerken. Mocht u nog geen bijdrage hebben overgemaakt, maar dat alsnog willen doen, dan kan dat op IBANnummer NL09 INGB 0000 5598 39 t.n.v. Stichting Vrienden van de Raad van Kerken in Nederland. Bij voorbaat onze hartelijke dank.

Wat leeft

De landelijke overheid heeft in 2015 taken gedecentraliseerd: de zorg (Wmo), de werkgelegenheid (Participatiewet), de jeugdzorg (Jeugdwet). Voor ons reden om de gemeente en de gemeenteraadsverkiezingen centraal te stellen.
Foto: stadsleven, te zien in de Grote of St. Michaëlskerk in Zwolle.

Geen zin

Als ik kijken kon
zag ik hoe vernietigend de eenzaamheid kan zijn.
Als ik kijken kon
zag ik hoe ziek een zieke eigenlijk is,
hoe hongerig een hongerige,
hoe vreemd een vreemdeling zich voelen moet.
Als ik kijken kon.
Maar ik wil niet kijken.
Het spijt me,
maar ik heb geen zin om u te helpen.

Het is niet dat ik niet zie hoe u lijdt,
hoe een honger u heeft
en dat u geen draad heeft om aan te trekken.
Maar ik heb er gewoon geen zin in
om uit mijn eigen leven te stappen,
me aan te passen,
anders te handelen en te doen.
U zult bij een ander moeten zijn.
Iemand met een roeping misschien?
Iemand die het niet uitmaakt
zijn agenda aan te passen
aan het leven van een ander?

Ik begrijp best dat het leven
u niet goedgezind is geweest
en mij beter.
Dat het niet uw eigen schuld is.
Dat het ontzettend is wat u is overkomen,
maar ik moet u eerlijk zeggen:
moet ik er dan iets aan doen?
Ik ga er niets aan doen.
Ik heb al een leven en ik
vind het al confronterend genoeg
dat ik er nu over aan het nadenken ben.
Ik heb er geen zin in.

Politiek: visie deugt, uitvoering moet beter

Decentralisatie van rijkstaken in het sociale domein naar de gemeentelijke overheid. Het zijn elf woorden die de afgelopen jaren veel mensen hoofdbreken en zorgen hebben opgeleverd. Teun-Jan Tabak in gesprek met twee politici.

Overheidstaken op het gebied van jeugd- en ouderenzorg werden na veel geharrewar in de Tweede Kamer overgeheveld naar de gemeenten. Doel: het beter inzetten van het geld, geen algemene regeling meer vanuit Den Haag voor iedereen, maar maatwerk vanuit de gemeenten. Het klinkt prachtig, maar hoe is de praktijk? In de Tweede Kamer vraag ik het de woordvoerders van GroenLinks en het CDA, Linda Voortman en René Peters.

Voor het CDA is René Peters klip en klaar. 'Het doel van die decentralisatie deugt, maar de praktijk is weerbarstig.' Peters was de afgelopen jaren wethouder in Oss en beheerde de sociale portefeuille. Hij zag dat in een enkel gezin waar verschillende sociale problemen speelden, zo'n 30 (dertig!!!!) hulpverleners over de vloer kwamen. Ieder vanuit een eigen discipline en met eigen verantwoordelijkheid. Ze kregen het probleem bijna niet opgelost, vertelt Peters. Nu met de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), die regelt dat de lokale gemeente enige vrijheid heeft bij het op- en aanpakken van problemen in gezinnen, lukt dat beter.

'Als wetgever gaan we uit van risicobeheersing, alles moet gebeuren volgens de regels in het boekje. Dat is een risicoreflex en levert een berg aan bureaucratie op. De visie achter die decentralisatie deugt, maar er is nog veel te veel bureaucratie', zegt Peters: 'gebruik nu eens allemaal hetzelfde ICT-systeem, het zou al mooi zijn als dat per regio lukt. Peters meent dat het Rijk vooral goed is in een papieren werkelijkheid. 'Maar het gaat om mensen, worden die goed geholpen, en niet of het begrotingstechnisch klopt.'

Gemeenten, aldus Peters, moeten het gesprek met hun hulpbehoevende inwoners aangaan. De vraag is dan: wat heeft u nodig; alleen maar vertellen waar iemand recht op heeft, dat gaat niet goed. De boodschap van Peters: Met wat doorvragen, creatief denken en buiten de gebaande paden treden, kom je als gemeente ver, zonder dat daarbij nu direct regels worden overtreden. Zijn ervaring alom: 'Stevige wethouders doen wat er moet gebeuren.'

Sommige klachten luiden dat gelijksoortige problemen in de verschillende steden anders worden aangepakt. In Oss kan je beter af zijn dan in Amsterdam. Peters: 'Dat is de consequentie van het maatwerk per individu. Gelijke monniken, gelijke kappen, maar voor de goede orde, alleen de kappen zijn gelijk.'

Een paar deuren verder in de Tweede Kamer werkt Linda Voortman, bij GroenLinks jarenlang woordvoerder voor het sociale domein en expert als het gaat over de decentralisatie van het overheidsbeleid naar de gemeenten. 'Het doel van de decentralisatie is goed. Gemeenten kunnen beter dan het Rijk maatwerk leveren op het gebied van zorg.' Linda Voortman komt vervolgens met een 'maar'. Zij constateert dat de decentralisatie onder druk staat door de forse bezuinigingen die daar door de kabinetten Rutte I II en III aan gekoppeld zijn. Daardoor is er bijvoorbeeld minder geld voor thuiszorg, voor begeleiding, voor jongeren die gehandicapt zijn en moeilijk aan een baan komen, de Wajongers. En die bezuinigingen van de zijde van het Rijk lopen de komende jaren nog op.

‘Dat het met de decentralisatie een slag goedkoper kan, dat klopt, maar als je bij voorbaat al zegt, met deze fors lagere vergoeding van het Rijk moet u als gemeenten het uitvoeren, dan gaat het niet werken.’ GroenLinks wil meer geld beschikbaar stellen voor de zorg bij mensen thuis. ‘Als wij willen dat mensen langer thuis wonen, moet je de zorg op orde hebben.’

Voortman ervaart dat gemeenten hun stinkende best doen om alle nieuwe taken op te pakken en uit te voeren en dat veel gemeenten extra geld vrijmaken om sociale taken waar geen rijksvergoeding voor is, toch uit te voeren. ‘De meeste gemeenten kunnen het werk dat door de decentralisatie bij hen terechtgekomen is goed aan. Ze hebben een enorm grote slag gemaakt. Als ik vraag welk cijfer Linda Voortman daaraan wil verbinden, komt zij op een 6,5 voor de gemeenten.

Volgens Voortman is het vooral de Participatiewet die de gemeenten het meest knelt. Deze wet moet ervoor zorgen dat meer mensen werk vinden en heeft veel gevolgen voor bijstandsgerechtigden, Wajongers en mensen in de sociale werkvoorziening.

Linda Voortman werkt aan een vernieuwing: ‘Die participatiewet moet minder drukkend en controlerend zijn. Gemeenten moeten veel meer kijken welke werk bij mensen past, en misschien is dat vrijwilligerswerk met behoud van een uitkering. We moeten naar een regeluwe bijstand, waarbij we niet uitgaan van het idee: als een betaalde baan niet lukt, hebben we geen succes.’

In gesprek met de lokale overheid

We kunnen zeker niet de maatschappelijke problemen van een gemeente op ons bord nemen. Wel kunnen we samen zoeken naar oplossingen en onze expertise en inzet aanreiken. Samenwerking moet daarbij het 'nieuwe' toverwoord zijn! Een verhaal uit Limburg.

'Het idee van transformatie is slechts een startpunt, realisatie is iets anders', zo staat het in het jaarverslag 2016 van de Dienst Kerk en Samenleving van het bisdom Roermond. We lieten hierin zien hoe de decentralisatie van taken in het sociaal domein van de landelijke overheid naar de lokale overheid zijn beslag gekregen had en welke rol de kerken in dit verband op zich genomen hadden. Het activeren van de eigen kracht, het bevorderen van de eigen verantwoordelijkheid en het ondersteunen van burgerinitiatieven staan hierbij centraal. Maar de grote vraag is: hoe verhouden lokale kerken en diaconale organisaties zich in dat geheel. Zijn ze wel of niet in beeld?

In beeld

We zien vaak dat kerkelijke en diaconale initiatieven jammer genoeg niet echt in beeld zijn bij lokale overheden. Daarbij wordt dikwijls het argument van 'scheiding van kerk en staat' gebruikt. Een argument dat zeker niet van toepassing is als we spreken over diaconale taken van de overheid. Aan de andere kant zien we vervolgens ook dat lokale overheden maar al te blij zijn met de vele diaconale initiatieven die vanuit kerken in het leven geroepen zijn. We kunnen daarbij denken aan de inloophuizen, aandacht en opvang voor vluchtelingen, hulp bij schulden vanuit SchuldHulpMaatjes-projecten, caritasgroepen.

Kwaliteit van samenleven

Grote vraag is altijd hoe moet je je verhouden tot de lokale overheid. In Limburg hebben we vanuit de Dienst Kerk en Samenleving in met name de grote plaatsen bewust direct contact gezocht met lokale overheden. We zitten in de meeste gemeenten regelmatig aan tafel bij een van de wethouders. We hebben structu-

reel overleg met de (lokale) politieke partijen. We laten hen zien welke betekenis het diaconale werk van de kerken voor de samenleving heeft, maar ook hoe een en ander uitdrukkelijk in het teken staat van het beleid dat door de overheid is ingezet. We tonen aan dat de kwaliteit van samenleven alleen maar kan groeien als in het sociaal maatschappelijk domein organisaties met elkaar samenwerken. Kerkelijke en diaconale initiatieven hebben vaak een bijzondere waarde voor de samenleving. Kwetsbare mensen kunnen op adem komen, ze hoeven niet meteen te voldoen aan hulpverleningscriteria die door de reguliere instellingen gesteld worden. Zij kunnen mensen opvangen, ondersteunen en begeleiden naar de reguliere hulpverleningsloketten. Belangrijk is dat men ziet dat kwetsbare en in nood verkerende medemensen dikwijls meer baat hebben bij zo'n rustige aanpak. Goede en op elkaar afgestemde samenwerking is van groot belang. Daarom is het belangrijk dat we over deze eigen aanpak communiceren met lokale en regionale overheden, maar ook met officiële hulpverlenende instanties.

Het karretje

Een punt is wel dat we ons als kerken niet voor een karretje laten spannen. In de wirwar van reorganisatie van de verzorgingsstaat, en onder het mom van het efficiëntere werken (lees: bezuinigen) zien we ook dat sociaal-maatschappelijke problemen vaak op vrijwilligersinitiatieven afgeschoven worden. Vervolgens worden de organisaties afgerekend als het resultaat niet naar verwachting is. Je kunt met een diaconaal project dat oppakken wat in je macht ligt, waar je menskracht en financiële middelen voor hebt.

Hub Vossen

Samenwerking van kerken

Als kerken hebben we een belangrijke stem richting de gemeente als het gaat om de zorg voor kwetsbare mensen. In de huidige participatie samenleving wordt een groot beroep gedaan op de zelfredzaamheid van mensen. We zien dat dit lang niet altijd goed gaat.

In Goes zijn er goede contacten vanuit het Leger des Heils en de kerken met de gemeentelijke overheid. Deze contacten betreffen armoedebeleid, schuldhulpverlening maar ook dienstverlening en mantelzorg en een kleinschalige noodopvang voor mensen in crisissituaties.

Diaconaal platform

Een gezamenlijke spreekbuis als kerken naar de gemeente is op deze terreinen hard nodig. In Goes is hiervoor een diaconaal platform opgericht, waarin vrijwel alle kerken vertegenwoordigd zijn. Wat ons bindt, is de opdracht als christen om naar de naaste om te zien. Dat kan vaak met praktische hulp en soms

door financiële ondersteuning van mensen in nood (gezamenlijk diaconaal noodfonds). De hulp is bestemd voor alle mensen, niet alleen voor kerkleden, die in de samenleving tussen wal en schip dreigen te vallen. Het gaat veelal om mensen zonder netwerk, die zich moeilijk in de samenleving staande kunnen houden.

Als kerken ontbreken we te vaak bij discussies over gemeentelijk beleid. Het is van belang om ook daar onze stem te laten horen. Zonder gelijk aan politiek te doen, is het goed om bij politieke partijen te laten horen wat er mis gaat in de samenleving en op te komen voor kwetsbare medeburgers. Niet alleen bij de christelijke partijen, maar zeker ook bij de andere partijen.

Zichtbare vrijwilligers

Na de invoering van de Wmo hebben veel gemeenten het contact met de kerken weer opgezocht. Vanuit de kerken is er nog steeds een grote inzet van vrijwilligers in de samenleving. Het is van belang om het werk van onze vrijwilligers en de situaties die ze tegen komen meer zichtbaar te maken. In Goes doen we dat in een periodiek overleg met de afdeling Werk, Inkomen en Zorg van de gemeente én met de wethouder Zorg en Welzijn. We merken dat dit werkt en dat ambtenaren en wethouder openstaan voor suggesties hoe het beter kan! Als kerken dragen we ook zo ons steentje bij aan een betere samenleving!

Rien Heijboer

Wat spreekt

Het episcopale paleis in Verdun met daarin het Centre Modial de la Paix is een keer in de drie jaar het decor van een tentoonstelling over politieke posters. In de dertiende editie is deze poster te zien, waarmee de Hongaarse kunstenaar Gabor Farkas Varga de situatie van de vluchtelingen onder de aandacht brengt.

Kiezen op basis van verkiezingsprogramma's

De ene partij belooft dit, de andere dat, maar welke partij draagt het meeste bij? En aan wie zou de partij moeten bijdragen? Welke waarden leiden me daarbij? Wat stem ik, en waarom?

Op 21 maart 2018 bij de verkiezingen voor de gemeenteraad stem ik op de partij die wat voor mij doet. Ik speel in een orkest dus die beloofde muziekkiosk moet er komen. Ik heb jonge kinderen dus die oversteekplaats bij school moet worden aangelegd en mijn vrouw leest graag dus moet de bibliotheek openblijven. De ene partij belooft dit en de andere dat, maar ik kan slechts op één partij stemmen.

Laten we de vraag eens anders aanvliegen. Hoe wil ik met mijn plaatsgenoten samenleven? Vanuit mijn christelijke achtergrond kom ik uit bij een omgeving waar solidariteit, verbondenheid, vrijheid, respect, gelijkwaardigheid en gerechtigheid heersen. Kortom, een inclusieve samenleving waarin vrije mensen zich ontplooiën binnen hun gemeenschap en verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en anderen. Aan zo'n plaatselijke samenleving kan iedereen deelnemen. Iedereen heeft er toegang tot haar voorzieningen.

Welke faciliteiten zijn er nodig in zo'n woonplaats? Ik noem er enkelen: ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers, toegankelijke schuldhulpverlening, zorg, onderwijs en de diversiteit daarvan, hulp aan werkzoekenden, een veilige buurt, lage drempels voor deelname aan sport, recreatie en cultuur.

Vanuit mijn kerkelijke betrokkenheid kijk ik of plaatselijke politieke partijen het netwerk van de kerkelijke achterbannen inschakelen en stimuleren en of ze diaconale initiatieven ondersteunen. Vanuit onze lokale kerken kunnen we samen met plaatselijke politici werken aan het algemeen welzijn. Welzijn heeft samenwerking, wederzijds respect, nabijheid, zorg en betrokkenheid nodig: wat draag ik bij, waar zet ik me voor in en welke waarden leiden me daarbij?

Politici zijn verantwoordelijk voor het geven van hoop en perspectief. In het licht van het evangelie kunnen we hen daarbij helpen wanneer we hen uitdagen en hun ideeën bevragen en voeden. Hoe ondersteunen zij gezinsvorming en de opvang van migranten? Hebben plaatselijke politici oog voor culturele en religieuze diversiteit? Daarbij hoort plaatsgenoten kennis laten maken met elkaars verschillen en overeenkomsten en het bespreekbaar maken van gevoeligheden.

Welke partij draagt het meeste bij aan zo'n lokale samenleving die ik wil voor mij en mijn plaatsgenoten? Die partij krijgt mijn stem.

Berry van Oers

Handreiking voor contact met gemeente

Vrijwel alle kerkelijke gemeenten zetten zich in voor mensen die met armoede te maken hebben. Het gaat om financiële hulp, persoonlijke betrokkenheid en praktische hulp. Dat is nuttig en nodig. Maar die hulp alleen is niet genoeg.

De gemeente hanteert regels en heeft budget om mensen uit de misère te helpen halen. De kerken kunnen de overheid daarop wijzen en soms bij helpen. Politiek bedrijven is misschien geen doel van de kerk, maar opkomen voor mensen in nood past wel bij het diaconale werk. Politieke beïnvloeding is een kwestie van een relatie opbouwen, zichtbaar zijn en bekend staan als een betrouwbare partner die weet waar het over gaat. De gemeenteraadsverkiezingen vormen een goed moment om die relatie op te bouwen. Lobby werkt beter vanuit een opbouwende dan vanuit een aanvallende houding. Vaak hebben lokale politici wel degelijk oog en oor voor de noden van burgers en hebben zij graag contact met maatschappelijke organisaties en kerken om signalen te ontvangen van wat er speelt.

Het knooppunt Kerken en Armoede adviseert de (raden van) kerken om juist rond de verkiezingen actief te zijn. Er is een speciale brochure voor gemaakt. Het knooppunt adviseert de kerken om in deze tijd contacten met politici op te bouwen. Je krijgt daarmee een concreet gezicht voor de politici. En je kunt specifieke onderwerpen rond armoede voor het voetlicht brengen en lobbyen voor een beter beleid voor mensen in armoedesituaties.

Mensen kunnen vertellen wat men zelf in het diaconaat tegenkomt. Wie een steuntje in de rug wil, kan gebruik maken van de punten die het knooppunt voor hen op rij heeft gezet.

1. Armoedebudget: Vraag om een toereikend budget voor armoedebestrijding.
2. Bejegening: Vraag om aandacht voor correcte omgangsvormen; te vaak nog laten ambtenaren en politici zich leiden door wantrouwen en tonen ze onvoldoende respect voor minder gefortuneerde burgers.
3. Inkomen: Controleer de politieke keuzes. Maakt men wachttijden voor uitkeringen en regelingen niet onnodig lang? Kent men tijdig individuele inkomensvoetstukken toe? Zijn er voldoende budgetten voor kinderen? Is er een goede collectieve zorgverzekering? Heeft men oog voor de gevolgen van stapeling van kosten bij chronisch zieken?
4. Participatie: Durft men werklozen enige ruimte te laten om beperkt geld te verdienen naast een uitkering? Heeft men een strategie om arbeidsgehandicapten professioneel te begeleiden in de arbeidsmarkt?
5. Schulden: Heeft men een tijdige signalering van schulden?
6. Regelgeving: Is de eigen regelgeving nietodeloos ingewikkeld?

Voor de complete tekst van de handreiking: www.knooppuntkerkenenarmoede.nl

Samen sta je sterker

In een hernieuwd verlangen om diaconaal betrokken te zijn bij de lokale samenleving, werken kerken vaker met elkaar samen. Veel plaatselijke diaconieën zijn immers met dezelfde zaken bezig vanuit een gemeenschappelijke drive. Zoek daarom verbinding met elkaar, want samen sta je sterker.

In Nederland zijn op dit moment ruim 100 diaconale platformen actief en daar komen nog steeds nieuwe bij. Je ziet in die platformen over het algemeen een brede oecumenische samenwerking tussen kerken. En al begint een platform klein, in de loop van de tijd voegen zich vaak nieuwe kerken bij het platform.

Er komen over het algemeen steeds drie hoofddoelen terug in het werk van deze platformen:

1. Onderlinge steun

Diakenen uit verschillende kerken staan vaak voor dezelfde uitdagingen. Je kunt daarin veel van anderen leren. Jouw ervaring in het diaconale werk kan voor een ander belangrijk zijn. Een platform biedt de mogelijkheid voor het uitwisselen van deze kennis en ervaring.

2. Dienstbaarheid aan de samenleving

Je staat sterker in het bieden van diaconale hulp door samen te werken. Je kunt als kerken een herkenbaar loket vormen in je dorp of stad. Ook kun je grotere projecten en initiatieven starten en onderhouden. Denk aan Schuldhulpmaatje of Present, maar ook aan allerlei initiatieven rondom armoede of hulp aan vluchtelingen.

3. Gesprekspartner en belangenbehartiging

Het platform is ook de spreekbuis en het aanspreekpunt van kerken. Zo onderhouden kerken contacten met de burgerlijke gemeente en diverse organisaties. Het is een unieke kans om stem te geven aan de zwakkere in de samenleving. Bundel als kerken daarom de signalen die je krijgt en bespreek deze met de burgerlijke gemeente.

Gemeenteraadsverkiezingen

Veel uitvoering van beleid rondom zorg en armoede vindt lokaal plaats. Ook kerken zijn plaatselijk actief op die terreinen. De gemeenteraadsverkiezingen en collegevorming die daarop volgt, bieden daarom een goede gelegenheid voor kerken hun stem te laten horen. Dat kan in aanloop naar de verkiezingen en bij het uitbrengen van het college-akkoord. Je kunt daarnaast als kerken contact onderhouden met de wethouder. Om kerken hierbij te ondersteunen, biedt het knooppunt Kerken en Armoede ondersteunende materialen (zie pag. 9).

Derk Jan Poel

Meer weten over diaconaal samenwerken? Op www.diaconaalsteunpunt.nl is de brochure 'Samen sta je sterk' te vinden. Hierin vind je allerlei praktische tips voor het samenwerken van diaconieën.

Plaatselijke interreligieuze contacten

In Nederland staan 475 moskeeën. Veel moskeeën hebben goede relaties met de kerken in hun omgeving en regelmatig zijn er gemeenschappelijke activiteiten. Deze activiteiten kunnen heel verschillend van aard zijn.

Alles begint met onderling kennismaken, soms ook wel wat denigrerend aangeduid als 'samen theedrinken'. Niettemin: als je elkaar wilt leren kennen, samen plannen gaat maken, of een verschil van mening bij wilt leggen, kan dit niet zonder samen thee of koffie te drinken. Er zijn talloze vormen van kennismakingsactiviteiten. In Appingedam maakten ze bijvoorbeeld een wandeling langs de kerken en de moskee. In Sneek organiseerde men een integratiediner voor 100 oude en 100 nieuwe Nederlanders. Er waren dialogotafels op de Dag van de Dialoog. En in Arnhem hield men een interculturele en interreligieuze ontmoeting op vrouwendag.

In een volgende fase ga je gezamenlijke activiteiten opzetten. Een bijzonder project in dit verband is dat van groene kerk en groene moskee. De Islamitische Stichting Nederland en de Protestantse Kerk werken hierin samen om te stimuleren dat kerken en moskeeën groener en duurzamer worden en dat die verschillende kerken en moskeeën elkaar kunnen vinden en stimuleren. Er zijn intussen 140 kerken en 5 moskeeën die meedoen.

Daarna volgt het moment dat je ziet dat er verschillen zijn en dat die zullen blijven. En je merkt dat je het soms lastig vindt om met die verschillen om te gaan, zeker als die ook nog de nodige spanningen oproepen. In Enschede heeft het Team Bruggen Bouwen een training gehad hoe samen met die verschillen om te gaan. Maar ook hoe te zorgen voor de

veiligheid van elkaar en elkaars religieuze gebouwen en voor de veiligheid van de stad. Ze hebben het vertrouwen van de gemeente en de burgemeester. En ze worden zo nodig gevraagd om mee te doen in de veiligheidsplannen.

Walk of peace 2016: ontmoeting in de moskee

Bij de Raad van Kerken in Nederland is 'A Common Word' een belangrijk document in de relatie met onze moslim-medelanders. Dit document, dat geschreven is door 138 moslimgeleerden uit de hele wereld, ziet het geloof in God en de liefde tot de naaste als de belangrijkste overeenkomst tussen het christendom en de islam. Het doet een oproep aan de christenen om hiermee in te stemmen. Dit document is van een hoog theologisch niveau en is voor veel mensen nogal moeilijk te lezen. Daarom speelt 'A Common Word' als document in de plaatselijke interreligieuze contacten nauwelijks een rol. Maar je voelt dat de geest daarvan in deze activiteiten aanwezig is.

Jan Post Hospers

Biotechnologie als oplossing?

Heeft uw kerk inmiddels zonnepanelen op het dak? Of staat 'duurzaamheid' op andere wijze concreet op uw kerkelijke agenda?

Veel christenen zijn er inmiddels van overtuigd dat we de zorg voor de schepping hebben veronachtzaamd. Het moet anders: we willen naar een duurzame economie, met uitbanning van het gebruik van fossiele brandstoffen als aardolie of gas. En naar biologische landbouw, met behoud van de natuurlijke soortenrijkdom. Maar hoe doen we dat?

Er zijn veel wetenschappers die over deze vraag nadenken. Zij kijken hoe technologie ons kan helpen. Vooral in de biotechnologie zien ze kansrijke richtingen, met daarin nieuwe technieken als 'synthetische biologie' en 'gentechnologie'. Het zijn technieken die bouwstenen uit de natuur benutten, zoals bacteriën, algen en schimmels, maar ook delen van eiwitten en stukken DNA. Met deze organismen kunnen deze biologen nieuwe planten of biologische bouwstenen ontwerpen, maar ook nieuwe medicijnen.

Zo lukt het biotechnologen om plastic niet langer uit aardolie te maken, maar uit natuurlijke organismen die afbreekbaar zijn. Dat worden dan 'bioplastics'. Deze manier van productie kan bovendien bijdragen aan de reductie van CO₂. Ook kunnen aardappelziektes worden bestreden dankzij de inzet van nieuwe organismen die in het laboratorium zijn gemaakt. Hierdoor wordt het gebruik van pesticiden en chemische bestrijdingsmiddelen overbodig, wat de milieuschade beperkt.

Dergelijke toepassingen zijn niet alleen relevant voor een duurzamer milieu maar ook voor het verbeteren van de gezondheid. Momenteel vindt bijvoorbeeld onderzoek plaats naar het herstel van lekkende hartkleppen

door het inbrengen van synthetisch gemaakte cellen met de opdracht de hartklep weer aan te laten groeien. En het gaat snel, want in Amerika (Harvard) is recent een nieuwe methode ontwikkeld om genetische doof- of blindheid te bestrijden door een reparatie in het DNA.

Dit alles roept natuurlijk de nodige levensbeschouwelijke vragen op. Zijn deze technieken wel veilig? Kunnen we die synthetische bouwstenen zomaar loslaten op een aardappelveld, en wat gebeurt er daarna? En mogen wij mensen eigenlijk wel nieuw leven maken of gaan prutsen in ons erfelijk materiaal, ook al is het voor lichamelijke reparatie? En wat als die organismen andere dingen gaan doen dan waar ze voor bedoeld zijn?

Alle redenen om ons als kerken met deze materie bezig te houden. Het gaat om duurzaamheid én over de impact op het leven op aarde: dat van onszelf maar ook van de komende generaties.

Hillie van de Streek

Biotechnologie, dat is technologie die je gebruikt om met behulp van biologische processen producten te maken. Dat klinkt ingewikkeld, maar dat doen mensen toch al heel lang. Denk maar aan kaas of bier maken: gisten en schimmels worden daarbij ingezet om precies die smaak aan de brie of de trappist te krijgen, die we zo lekker vinden. Of aan het antibioticum penicilline, dat oorspronkelijk werd gemaakt uit de schimmel *penicillium notatum*.

Meer weten: <http://www.biotechnologie.nl>

Visies op evangelisatie

*Het boek **Sharing Good News**, onder redactie van Stefan Paas, Kyriaki Avtzi en Gert Noort, is bedoeld voor theologisch onderwijs en voor mensen die op de missionaire praktijk willen reflecteren. Het boek, verschenen bij de Wereldraad van Kerken, beschrijft visies op evangelisatie vanuit een grote kerkelijke breedte. Een kort interview met Stefan Paas.*

Waarom is dit boek uitgebracht, wat is de aanleiding?

Bij de Wereldraad bestond al langer het verlangen om zoiets te doen, in aansluiting op het rapport *Together Towards Life* (2012). In de Commission on World Mission and Evangelism kwam het idee op om een boek uit te brengen dat vooral bedoeld was voor theologische opleidingen, om zo de kloof te overbruggen tussen de toch vaak wat hoogdravende en abstracte taal in oecumenische documenten en de praktijk van de kerken. Als achtergrond van dit groeiende verlangen is het van belang te weten dat bijvoorbeeld de Pentecostale en Oosters-orthodoxe kerken hechten aan evangelisatie.

Was het haalbaar om 'evangelisch' en 'orthodox' (in zin van oosters / oriëntaals) in één visie bij elkaar te brengen of zijn de verschillen te groot?

Het boek is eerder een staalkaart van visies en praktijken. Het is niet zozeer bedoeld om één alomvattende visie te geven op evangelisatie. In die zin is het ook geen officieel rapport dat door alle lidkerken is goedgekeurd. Aan de andere kant: aan het boek is meegewerkt door schrijvers uit bijna alle lidkerken, en het boek bevat wel degelijk overkoepelende, visionaire hoofdstukken, waarin alle schrijvers zich konden vinden.

Het boek richt zich op de Europese context. Hoe zou je die context typeren?

Die context is enorm divers, ook en juist in termen van religieuze vitaliteit, kerkgang, en dergelijke. We hebben geprobeerd voor al die contexten iets te schrijven, van de Oosters-orthodoxe 'cultuurevangelisatie' in Rusland

tot straatpredikers in Groot-Brittannië tot het evangelisatiewerk van Ethiopische christenen in Zweden. Daarbij vormen de secularisering van grote delen van Europa en de groeiende multiculturaliteit en multireligiositeit van (vooral) de steden een rode draad.

Hoe staat de uitgave tegenover proselitisme?

Als met proselitisme wordt bedoeld: het werven onder leden van andere kerken, staat het boek daar afwijzend tegenover, maar benadrukt het tegelijk een zekere ontspanning. Het behoort niet tot de goede onderlinge omgangsvormen en theologisch zijn er fikse bezwaren tegen. Tegelijk moeten we ons realiseren dat evangelisatie vaak gedaan wordt door enthousiaste, praktisch ingestelde mensen die meestal niet eerst iemands doopbewijs checken. 'Wie niet tegen ons is, is voor ons', mag ook een zekere ontspanning geven bij kerken die zich het slachtoffer voelen van proselitisme.

Jij en Gert Noort hebben een belangrijke rol gespeeld bij de totstandkoming van de uitgave. Is er zoiets als een Nederlands accent in te vinden?

Dat is altijd moeilijk te zeggen. Waar het gaat om de verbindende en meer beschouwende hoofdstukken zit er zeker een protestants, zo niet gereformeerd accent in, vermoed ik. Maar ik herhaal: het boek is geschreven door veel mensen uit allerlei kerken, die zich met elkaar verbonden voelen door het belang dat zij hechten aan evangelisatie. De overeenkomsten tussen hen waren uiteindelijk groter dan de verschillen.

Zendingsconferentie over discipelschap

Wat betekent het om een volgeling van Jezus te zijn en hoe draagt dit bij aan verandering? En aan verandering van wat en wie? Daarover gaat de aanstaande zendingsconferentie van de Wereldraad van Kerken (8-13 maart, Arusha, Tanzania).

Het te bespreken thema luidt voluit: 'Moving in the Spirit: called to transforming discipleship'. Het eerste deel daarvan vormt een verwijzing naar *Samen voor het Leven* (Zendingsverklaring Wereldraad van 2013), dat een groot accent legt op het onderscheiden van het werk van de Geest in de wereld. Maar de voorbereidingstrajecten maken inmiddels duidelijk dat het gesprek vooral zal gaan over het tweede deel van het thema. Gods Geest beweegt ons en dat wordt vooral zichtbaar in ons leerling-zijn.

Met die uitdrukking 'transforming discipleship' is wat aan de hand. Het is immers meerduidig: het kan wijzen op navolging die veranderend is, maar ook op veranderde navolging. De organisatoren sluiten daarmee bewust aan bij het missiologische standaardwerk *Transforming Mission* van David Bosch. Die titel heeft eenzelfde dubbelheid. Het conferentiethema is daarmee ambitieus. Het beoogt missionaire spanningsvelden aan de orde te stellen die bepalend zijn voor uitgangspunten, vormge-

ving en doelstellingen van het missionaire werk. De gesprekken zullen derhalve ongetwijfeld enerverend zijn, want over discipelschap denken we verschillend. Waar voor veel missionair werkers de verandering van het hart en initiatie in de christelijke gemeenschap de ultieme drijfveer vormen, leggen anderen het accent op transformatie van de samenleving. En nog weer anderen willen deze twee perspectieven bijeenhouden.

Op papier komt het allemaal mooi bij elkaar. Discipelschap als een geloofsweg valt theologisch goed te verbinden met de pelgrimage voor gerechtigheid en vrede. Maar de discussies zullen ook gaan over de onderliggende vraag wat 'veranderend heil' in de missionaire praktijk eigenlijk is. Hoe trekken pelgrimerende discipelen, omwille van heilzame verandering, samen op met de religieuze of niet-religieuze ander? Hoe verwijzen we, ergens onderweg, op authentieke en uitnodigende wijze naar zijn oproep hem na te volgen? Het gaat in Arusha wel ergens over!

Gerrit Noort

De Doopsgezinde Zending, Protestantse Kerk, GZB, IZB, Vereniging van Migrantenkerken SKIN, MissieNederland en Nederlandse Zendingsraad vaardigen gezamenlijk rond de tien personen af.

Wat geurt

A photograph capturing a religious ceremony. In the foreground, a priest with glasses and a beard, wearing a green vestment with white cuffs, is lighting a silver incense burner. He holds a long, ornate silver chain that hangs from the burner. In the center, a young woman with long blonde hair, wearing a black turtleneck and a black leather jacket, holds the burner steady. The burner is ornate and has a flame at the top, with wisps of white smoke rising from it. In the background, a young man in a grey jacket looks on, and an older man with glasses is partially visible on the right. The setting appears to be a church interior with brick walls and a wooden door in the background.

Pastoor Louis Runhaar van de Oud-Katholieke Kerk in Amersfoort ontvangt jaarlijks een groep pabo-studenten en legt hen uit hoe het in de kerk toegaat. Hier laat Runhaar de geur van wierook ervaren. Je ruikt aan wat de kerk is, bent even deel van een andere dimensie van leven. Een van de studentes houdt het zilveren wierookscheepje vast.

Een uitnodigende kerk

In september heeft de actie Kerkproeverij plaats gevonden. De Engelse titel was 'Back to Church'. In veel parochies en kerkelijke gemeenten is er aandacht aan besteed en hebben kerkgangers anderen uitgenodigd.

Met parochianen die met elkaar in een fusieproces zaten sprak ik eens over gastvrijheid. Ik hoorde toen een voorbeeld van iemand die vanwege de eucharistieviering naar de kerk in het naburige dorp was gegaan. Toen zij de kerk binnenkwam, kreeg ze te horen: 'Er is bij jullie zeker geen mis, dat je hier naar toe

Start kerkproeverij: voor de deur van de Joriskerk

Predikant Rolinka Klein Kranenburg in gesprek met moslims

Pastoor Arjen Bultsma (links) geeft taart aan voorbijganger

komt.' Deze opmerking was – onbedoeld – niet erg gastvrij. Er was op die avond ook een getuigenis van iemand die in New York aan de zondagsmis had deelgenomen. Toen hij de kerk binnenging, trof hij iemand die hem een boekje gaf en vroeg waar hij vandaan kwam. Hij mocht overal een plaats uitkiezen. Hij voelde zich welkom.

Het is nog niet zo gemakkelijk om gastvrij te zijn. Er hoort namelijk een bepaald protocol bij. Maar dat kun je leren. Hoe ben je uitnodigend en hoe stoot je af? Hoe ontvang je iemand? Over deze vragen kun je samen nadenken. En je kunt je daarin oefenen.

Er zijn nog andere redenen waarom het niet zo gemakkelijk is om uitnodigend te zijn. Je moet namelijk een drempel in jezelf overwinnen. Het vraagt om een naar buiten treden met je geloof, en in een land waar geloof tot achter de voordeur wordt verbannen, is dat niet gemakkelijk. Sommige mensen zijn wel vrijmoedig en hebben er minder moeite mee. Het gaat er echter om dat je iemand – die godsdienstig geïnteresseerd is – laat kennismaken, zonder hem of haar iets op te dringen.

Vervolgens doet zich de vraag voor: wat kan en mag ik laten zien? Waar mag ik de gast aan laten deelnemen? Het meest aangewezen lijkt mij dat je de schoonheid van het gebouw laat zien, de gast laat kennismaken met de gelovigen bij het koffiedrinken na afloop, en dat ze horen wat er wordt verkondigd en zien welke rituelen er worden voltrokken. Het is de kunst om los te komen van oude beelden en vooronderstellingen. Een hernieuwde kennismaking, een frisse blik.

Ron van den Hout

Berichten uit de wereld

Europese assemblee

Mgr. Joris Vercammen, aartsbisschop van de Oud-Katholieke Kerk in Nederland, is één van de voorzitters tijdens plenaire vergadering van de assemblee van Europese kerken (CEC) in Novi Sad.

De kerkvergadering

wordt gehouden van Joris Vercammen

28 mei tot 6 juni.

Naast de oud-katholieken zijn vanuit Nederland ook vertegenwoordigd de protestanten, de doopsgezinden en de remonstranten. Via hun internationale verbanden doen de Quakers mee en het Leger des Heils. Het is de bedoeling om via de website uitvoerig bericht te doen van het overleg.

Geloofsbelijdenis

De Verenigde Protestantse Kerk in Frankrijk heeft onlangs een geloofsbelijdenis naar buiten gebracht. De eigen kerk heet daarin 'één van de gezichten van de universele kerk' en aan het begin spreekt men uit dat het belijden plaatsvindt 'samen met andere christelijke kerken'. De belijdenis volgt, nadat in 2013 twee protestantse denominaties zich hebben verenigd tot de 'Église protestante unie de France' (Protestantse Kerk van Frankrijk). De kerk heeft zo'n 400.000 leden.

Twee pausen

'Terwijl we op weg gaan naar de gezegende dag waar we uiteindelijk rond dezelfde eucharistische tafel zullen vergaderen, kunnen we op verschillende gebieden samenwerken.' Dat schrijven de twee pausen naar aanleiding van een ontmoeting die ze hadden. Het gaat om paus Franciscus (Rooms-Katholieke Kerk) en patriarch Tawadros II (Koptische Kerk). Ze wijzen op de gemeenschappelijke inzet voor het menselijk leven, de heiligheid van het huwelijk, en het respect voor de schepping. Het evangelie is voor hen een wapen tegen secularisatie en onverschilligheid. Beide kerken zijn ook lid van de Nederlandse Raad van Kerken.

Laat evangelie maar zien

De kerken hebben een taak luis in de pels te zijn voor de overheid en de samenleving. Dat zei vader Heikki Huttunen, algemeen secretaris van de Europese Kerkenconferentie tijdens een werkbezoek aan Nederland ter voorbereiding op de assemblee van de Europese kerken in Novi Sad. Hij stelt vast dat minderheidskerken als de Waldenzen in

Heikki Huttunen

Italië al jaren op een extraverte manier invulling geven aan hun sociale verantwoordelijkheid. Huttunen noemde de vragen rond vluchtelingen en de ideële benadering van het verenigde Europa als concrete aandachtspunten voor de kerken. 'In Brussel zeggen de politieke partijen tegen ons: Laat je als kerk horen. Doe je ding. Wees niet verlegen. Laat maar zien hoe uniek het evangelie is.'

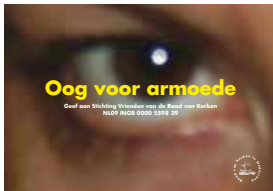
Noteren en doen

Stuur foto's in

De Raad van Kerken vraagt plaatselijke raden van kerken foto's in te sturen die een facet van het oecumenische, plaatselijke werk zichtbaar maken. Het is de bedoeling de foto's te laten zien bij het vijftigjarig jubileum van de Raad. De foto's gaan ook onderdeel uitmaken van een expositie die het bureau in het vernieuwde kantoor in Amersfoort inricht. Als u materiaal heeft, kunt u dat toesturen aan het bureau onder vermelding van het thema, uw naam en een omschrijving in een of enkele regels van datgene wat de foto verbeeldt. De foto's moeten voldoende kwaliteit hebben om te kunnen worden afgedrukt.

Collectes in 2018

De Raad van Kerken heeft nieuw materiaal dat plaatselijke raden en gemeenten kunnen gebruiken bij het ondersteunen van een collecte voor het oecumenische werk van de Raad. Het gaat om flyers/posters die aansluiten bij het armoedebestrijdend beleid en de taak de eenheid te bevorderen. Het materiaal is te downloaden van de website en gratis te bestellen bij

het bureau. Plaatselijke raden van kerken, parochies en gemeenten worden ook dit jaar gevraagd om één keer in 2018 een collecte te houden voor de Stichting Vrienden van de

Raad van Kerken (IBANnummer NL09 INGB 0000 559839). Dat kan op zondag trinitatis (27 mei), de zondag volgend op het 50-jarig jubileum van de Raad of op een andere zondag, bijvoorbeeld als er een gezamenlijke viering wordt

gehouden. De Raad van Kerken staat niet op de roosters van de lidkerken, dus het is zaak dat plaatselijke ambassadeurs het thema aankaarten bij die mensen die de collectes indelen over het hele jaar.

Viering in de Joriskerk

De Raad van Kerken viert op maandag 21 mei zijn vijftigste verjaardag in de Joriskerk, Hof 1 in Amersfoort. Er is eerst een viering en daarna een receptie tot 18.00 uur. Tijdens de viering gaat het over het over de toekomst van de Raad en het werk van de Geest. Thema is: 'De Geest waait'. Er komt voorafgaand aan de viering een speciaal boek uit, wat als themanummer aan alle abonnees van het Oecumenisch Bulletin zal worden toegezonden. Mensen die de feestelijkheden bij willen wonen, zijn vanaf 15.00 uur welkom. Men moet zich vooraf opgeven via rvk@raadvankerken.nl

Nieuwe Kerk

De Wereldraad van Kerken bestaat in 2018 zeventig jaar. Daarbij wordt stilgestaan in de Nieuwe Kerk in Amsterdam op donderdag 23 augustus vanaf 16.00 uur rond het thema 'de droom'. Voorafgaand aan de viering kan men meedoen met een pelgrimage van gerechtigheid en vrede die in Amsterdam wordt gehouden. Op de websites van de Raad van Kerken en de Protestantse Kerk in Nederland zal op een later tijdstip informatie over (de toegankelijkheid van) de viering in de Nieuwe Kerk te vinden zijn.

Water en staal

'Als er een schip zal uitvaren, ben je al diverse keren gebeld, omdat men er zeker van wil zijn dat er een geestelijke meegaat aan boord. Het is ook iets wat water in mensen losmaakt; besef van afhankelijkheid en verbondenheid.'

Dit is een van de ervaringen die de vlootpredikanten en -aalmoezeniers opdoen met hun werk onder de militairen. Hun aanwezigheid wordt meer dan gemiddeld gewaardeerd.

Adelborsten die op Texel hun training krijgen, horen in zes weken of ze geschikt zijn voor het vak. Met een meer dan stevige training krijgen ze te maken met de rauwe kant van het leven. Je leert fysiek om niet aan jezelf te denken, maar aan datgene wat je samen kunt bereiken.

We praten met twee van de krijgsmachtpredikanten: ds. Klaas-Henk Ubels is hoofdkrijgsmachtspredikant en ds. Gert van der Ende is hoofd geestelijke verzorging in Den Helder. Hij heeft een paar strepen op zijn schouders, zodat de militairen weten dat hij overste is. 'Maar dat is iets voor het salarisstrookje', zegt hij zelf. De mensen zien hem toch vooral als 'vlootpredikant'. Op de één of andere manier is het voor de militairen belangrijk dat een geestelijke in het ambt staat.

De kerken in Noord-Holland organiseren in samenwerking met de Raad van Kerken in Nederland en de dienst Geestelijke verzorging van defensie een werkbezoek aan de marinehaven. Iedereen is welkom. De ontmoeting is vooral bedoeld voor pastores van alle kerken en voor leden van lokale raden van kerken. Zij kunnen op de locatie kennismaken van de oecumenische samenwerking, elkaar ontmoeten en gezamenlijk nadenken over de betekenis van kerk en ambt in diverse tradities. De

opmaat voor de gesprekken wordt verzorgd door de geestelijke verzorging van defensie. Zij geven een rondleiding, een inleiding en gaan voor in een dienst te velde. Pastoor Age Kramer van de parochie in Den Helder maakt vooraf enkele korte interviews met militairen over de betekenis van kerk en spiritualiteit.

De ontmoeting speelt zich af in het stiltecentrum van defensie in de marinehaven. De ruimte wordt door de verschillende godsdiensten en levensbeschouwingen gebruikt. Als de christenen een ontmoeting hebben, kunnen ze zelfs kinderen dopen. Er is een omgekeerde scheepsbel die als doopvont dienst doet.

Het thema van de werkdag is 'Water en staal'. Water past zich aan de bedding aan en staal doet dat juist niet. Deze twee beelden zijn het uitgangspunt. Bij de marine ervaren geestelijke verzorgers beide aspecten op het scherpst van de snede. Het is een prachtige spiegel voor mensen die actief zijn in kerken op de vastewal.

Scheepsbel als doopvont

Het werkbezoek is op 16 maart 2018, van 10.30 -16.00 uur, Den Helder. Toegang gratis; voor een lunch wordt gezorgd. Er is beperkt plaats. Opgave: rvk@raadvankerken.nl. Identiteitsbewijs noodzakelijk. Meer informatie volgt na opgave, en is ook te vinden op www.raadvankerken.nl.

Berichten uit het land

Plaatselijk debat

De Raad van Kerken in Gouda houdt traditiegetrouw voorafgaand aan de gemeenteraadsverkiezingen een debat. Ook voor de gemeenteraadsverkiezing op 21 maart 2018 zal dat gebeuren, en wel op 15 maart in het protestantse kerkgebouw De Veste. In het verleden heeft de komst van een azc en later een moskee (die in de plaats zou komen van drie bestaande moskeeën) de gemoederen flink beziggehouden. De gemeente houdt zich nu bezig met de dialoog tussen de verschillende groepen in Gouda. Dat doen ze wijkgericht. Er is hiervoor een netwerkregisseur aangesteld die verbindingen bevordert wat radicalisering moet voorkomen.

Kerk en staat

De belangrijkste betekenis van de scheiding van kerk en staat is dat de overheid geen geloof of wijze van geloofsbelijdenis voorschrijft of voortrekt, maar zich neutraal opstelt. De overheid mag zich echter wel inlaten met religieuze organisaties. Zo kan de gemeente een verzoek honoreren om mee te betalen aan een camera- en alarmsysteem voor een religieus gebouw dat te maken heeft met vernielingen. Ook mag een gemeente een moskee subsidiëren die taalcursussen Nederlands organiseert voor Marokkaans sprekende vrouwen. Maar religieuze organisaties die sportactiviteiten organiseren om de jeugd over het geloof te vertellen, kunnen geen aanspraak maken op subsidie. Dat staat in het rapport 'Religie en Publiek Domein', dat alweer enige tijd geleden vanuit de Vereniging van Nederlandse Gemeenten aan gemeenten is aangereikt.

Terschelling

Misschien kan het wel uitgroeien tot iets wat lijkt op de vroegere kerkendagen of de Duitse Kirchentag. De taakgroep Pelgrimage van gerechtigheid en vrede van de Raad van Kerken levert een bijdrage aan de inspiratiedagen die van 26 tot en met 28 oktober 2018 op het Friese Waddeneiland Terschelling worden gehouden. De raden van kerken in Noorwegen en Denemarken kennen al enkele jaren festivals die ze op één van de eilanden op touw zetten. De sfeer van het eiland, de aanwezigheid van gemotiveerde bezoekers en een afwisselend programma staan garant voor inspiratie en geestdrift, die een jaar als motor voor eigen werk en zingeving fungeert.

Na het succes van de eerste editie van Kerkproeverij hebben de gezamenlijke kerken besloten om op zondag 16 september 2018 (of zaterdag 15 september) opnieuw kerkleden op te roepen om mensen uit hun eigen omgeving uit te nodigen mee te gaan naar een kerkdienst. Iedere kerk die wil meedoen, moet in eigen kring de kerkleden uitleggen waarom het zinvol is het geloof te delen met andere mensen. Succes van de campagne is dus afhankelijk van plaatselijke initiatieven. Uit cijfers van de eerste editie blijkt dat er tenminste 12.500 mensen zijn genodigd; mogelijk zelfs wel 30.000 mensen. Ongeveer vijftien procent blijkt uit internationaal onderzoek, blijft zeer actief bij de kerk betrokken.

Wat raakt

Gemeenten hebben met decentralisatie van overheidstaken een directe verantwoordelijkheid gekregen voor jeugdzorg. De investering die we vandaag plegen in onze jeugd betaalt zich op lange termijn uit met mensen die zelfbewust in het leven staan. Zij durft, zij waagt, zij vertrouwt, zij gaat.

Plaatselijke punten

De relatie tussen kerken en de overheid lijkt door het proces van secularisatie steeds minder van betekenis te worden. In Zeeland en West-Brabant blijkt echter dat de twee partijen elkaar toch geregeld weten te vinden in praktische zaken.

Calamiteiten

Een eerste belang richt zich op de zorg voor kwetsbare mensen. We kunnen denken aan diaconale activiteiten, waar de overheid bijvoorbeeld steun biedt bij een locatie voor een voedselbank of de opvang van ouderen in inloophuizen. In Zeeland is er samenwerking op het gebied van hulp bij calamiteiten.

Een al langer lopend initiatief van de kerken om bij grootschalige calamiteiten ingeschakeld te willen worden, mocht van dat moment rekenen op serieuze aandacht. Het was de kwaliteit van hulp die de doorslag gaf bij allereerst ambtenaren en andere verantwoordelijken. Het betekent dat er van de kant van geestelijke verzorgers de bereidheid moet zijn om zich in te passen in een bepaalde (commando)structuur van hulpverlening en zich

te laten scholen samen met professionals en vrijwilligers van politie, brandweer, GGD en Rode Kruis.

Cultureel erfgoed

Een heel ander gebied van een gedeeld belang is het terrein van het cultureel erfgoed. De vele kerkgebouwen die in het bezit zijn van de kerkelijke gemeenschappen zijn vaak een sieraad voor de omgeving. En burgerlijke overheden hechten belang aan het behoud van de cultureel-historische context van een dorp of stad. Dat gaat verder dan het beschikbaar stellen van financiële middelen. In de gemeente Sluis in Zeeuws-Vlaanderen liep een driejarig project om het belang van dit erfgoed te onderzoeken (de gemeente telt maar liefst 40 kerken op een inwoneraantal van 24.000), te bemiddelen bij de instandhouding van dit erfgoed, en wanneer het nodig was te zoeken naar een passend alternatief gebruik. In West-Brabant organiseerde de Hoeders van Brabant in een samenwerking met de provincie en kerken in november een Open Kerkendag om alle Brabanders te betrekken bij de toekomst van hun kerken.

Egbert Bornhijm

Zorg voor het kwetsbare

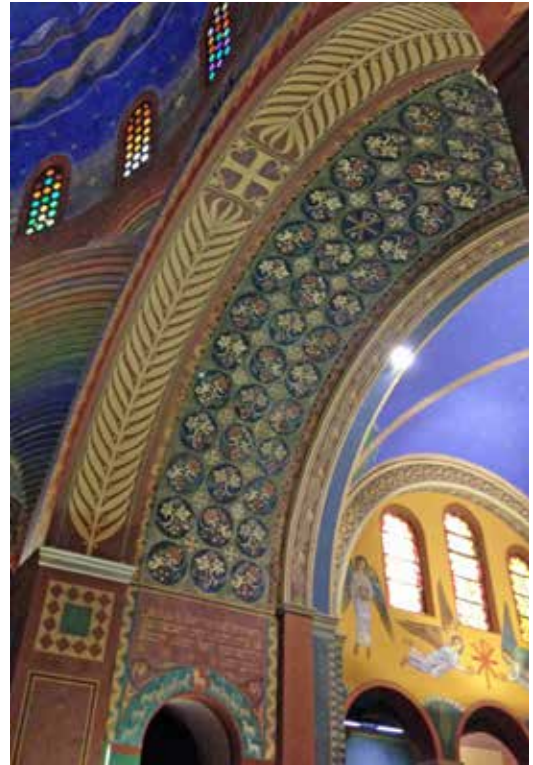
Voorbeeld: Cenakelkerk

We hebben als kerken een belangrijke stem richting de gemeente als het gaat om de zorg voor kwetsbare mensen. In de huidige participatie samenleving wordt een groot beroep gedaan op de zelfredzaamheid van mensen.

In de Cenakelkerk (Heilige Landstichting) waarin ik werk, hebben we op verschillende manieren met de overheid te maken. De kerk, ingezegend in januari 1915, is namelijk een rijksmonument. Bij de restauratie een paar jaar geleden was dat handig (subsidie) en soms ook lastig (moet alles in de originele staat worden teruggebracht; waar vinden we dan oude lichtknopjes?). De kerk is sinds juni 2017 ook onderdeel van Het Grootste Museum van Nederland: een initiatief van het Catharijneconvent, en een tiental kerken en twee synagoges nemen deel. Naar aanleiding van een boek dat het Museum Catharijneconvent en de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed in 2016 gepubliceerd hebben, *Kerkinterieurs in Nederland*, is een aantal kerken benaderd voor dit ongewone project. Wij van de Cenakelkerk dus ook.

Doordat we onderdeel zijn van Het Grootste Museum van Nederland zijn ook binnen de gemeente nieuwe richtlijnen van belang geworden. In de gemeente Berg en Dal zijn meerdere musea en is samenwerking, afstemming, gezamenlijke publiciteit dus een punt van aandacht. Maar het Culturele Erfgoed is niet alleen een zaak van de nationale overheid, ook de provincie en de gemeente moeten daar oog voor hebben. En zoals in de landelijke politiek belangen afgewogen moeten worden in verband met de begroting, zo ook in de gemeentelijke. Een kerk als cultureel erfgoed is dan niet vanzelfsprekend en wanneer daar een prijskaartje aanhangt, wordt het nog minder vanzelfsprekend.

De gemeente stimuleert het bezoek van scholen aan de musea. Een eerste contact met de

Interieur Cenakelkerk

verantwoordelijk wethouder was positief. De verrassende schoonheid van onze kerk (een hoge 'wow-factor' zeiden de mensen van het Catharijneconvent) helpt daar zeker aan mee. Het is een kans om jonge mensen op een mooie manier met het geloof in aanraking te laten komen, want onze kerk is een schatkamer van geschilderde verhalen over het begin van de Kerk. Bijvoorbeeld: de bekering van Paulus van een intolerante vervolger van andersdenkenden tot een apostel die de deuren openzet voor de 'heidenen' is niet alleen een dramatische flitsende gebeurtenis uit het verleden, maar ook een pertinente confrontatie in het heden, voor jong en oud.

Herwi Rikhof

Stedelijke ervaringen

Het contact van kerken met de lokale overheid is in Amsterdam niet vanzelfsprekend. Dat heeft met de overheid te maken, maar dat heeft ook met de kerken te maken. Toch beweegt de Raad van Kerken Amsterdam zich bij alle veranderingen met nieuw elan.

Dat het contact met de lokale overheid niet vanzelf spreekt, laat zich demonstreren met een voorbeeld. Burgemeester Cohen, voor wie 'binden' centraal stond, organiseerde geregeld ambtswoninggesprekken met vertegenwoordigers van religieuze organisaties. Zijn opvolger Van der Laan zette die traditie niet voort.

Het heeft echter ook met de kerken te maken. Nog maar een klein deel van de Amsterdamse bewoners is lid van een kerk of geloofsgemeenschap. Veel kerken zijn naar binnen-gericht, bezig met overleven of opbouw. Dat heeft ook zijn weerslag op de oecumene: de Raad van Kerken Amsterdam deed zowel binnen als buiten de kerken steeds minder van zich spreken.

Toch zijn er ook andere feiten en ontwikkelingen. Op het gebied van zorg voor groepen aan de rand van de samenleving, maakt de overheid graag gebruik van kerkelijke organisaties als bijvoorbeeld het Leger des Heils, de Protestantse Diaconie, de Regenbooggroep en de Stichting Drugspastoraat.

Interreligieus

In zijn beleid zich in te zetten voor een goed samenleven van alle Amsterdammers in al hun verscheidenheid en het voorkomen van spanningen, hield burgemeester Van der Laan contact met en gaf hij steun aan interreligieuze organisaties als het Veiligheidspact tegen Discriminatie en Samen ÉÉN Amsterdam. In verschillende stadsdelen nam de overheid het

initiatief voor een interreligieus netwerk. Dat heeft ook te maken met de decentralisatie van de zorg, waarbij de gemeente/stadsdelen een veel belangrijker rol krijgen. In dat kader zie je een herwaardering voor de rol die de kerken spelen in de 'participatiesamenleving', de informele zorg die gegeven wordt aan elkaar en aan een veel bredere groep mensen in de buurt. De kerken worden zelfs uitgenodigd knelpunten in de zorg te signaleren en door te geven.

Ongedocumenteerd

Op het gebied van opvang van asielzoekers en integratie van vluchtelingen waardeert de overheid de activiteit van vele kerken. De taakgroep Vluchtelingen van de Raad van Kerken Amsterdam richt zich vooral op die vluchtelingen die 'uitgeprocedeerd' zijn, maar door de overheid moeilijk uitzetbaar zijn, omdat ze vaak ook 'ongedocumenteerd' zijn. De taakgroep zet zich – met andere vluchtelingenorganisaties – sterk in voor een goede en betere bed-brood-bad-voorziening in de stad. Daarover is intensief contact met vele partijen in de gemeenteraad. Daarbij gaat het vaak om een vorm van stille diplomatie, maar wanneer wij dat nodig vinden, richten we ons ook in het openbaar tot de overheid. Soms leidt onze inzet tot succes, soms maakt de overheid andere keuzes. Rond de gemeenteraadsverkiezingen zal de taakgroep de partijen kritisch bevragen op hun verkiezingsprogramma.

Onze Raad van Kerken beweegt zich – met nieuw elan – in al deze ontwikkelingen.

Henk Meulink

Voorbeeld: wensauto

Het klinkt eenvoudig, een auto laten rijden voor ouderen om hen langer zelfstandig te houden. Maar voor het zover is, en hoeveel mensen er dan betrokken zijn ... Maar het kan in Echt-Susteren. Over de uitvoering van een plan.

Ik werd in januari gevraagd te participeren in een werkgroep met vertegenwoordigers van de negen kernen in mijn woonplaats. Men zou graag zien dat ook in onze gemeente naast het bestaande openbare vervoer een extra vervoersdienst ontstaat, zo bleek uit de vergadering op het gemeentehuis, en wel in de vorm van een lokale 'wensauto'. En gezien de omvang van de gemeente wilden wij proberen twee auto's te laten rijden.

Er was nog geen bestuur, maar wel twee mensen die als secretaris en penningmeester wilden functioneren. In deze vergadering heb ik aangegeven dat ik dat project wel als voorzitter wilde trekken. Ik vind het een prachtig initiatief vanuit de gemeente en met vertegenwoordigers van de buurten. Het initiatief verdient het om waargemaakt te worden. Per 1 november rijden er twee wensauto's. Dit ging natuurlijk niet vanzelf. Er moest gigantisch veel gebeuren. De gemeente heeft veel steun gegeven. Wij konden alle vergaderingen en ook vrijwilligersavonden op het gemeentehuis houden. Flyers nodig? Wij (gemeente) drukken die 15.000 stuks wel. Statuten? Onze jurist kan wel meekijken. Subsidie? Op korte termijn was een gesprek met twee wethouders mogelijk met als resultaat dat de gemeente de subsidie van de provincie aanvult. Het is heel prettig werken op die manier.

Woongenot

Fijn ook dat al snel de groep compleet was en wij de stichting Leefbaarheid Echt-Susteren verder konden gaan vormgeven. Het doel is om de leefbaarheid, het woongenot en het welzijn van de inwoners van de gehele gemeente tenminste te behouden, dan wel te verbeteren.

De wensauto maakt het mogelijk voor mensen, meestal op oudere leeftijd en afhankelijk van anderen voor hun mobiliteit, hun onafhankelijkheid te behouden. Gebruikers kunnen met de wensauto toch boodschappen halen, naar zorgvoorzieningen gaan of deelnemen aan sociale activiteiten. Ze kunnen hierdoor langer zelfstandig blijven en het neemt de druk weg van hun omgeving.

Veertig chauffeurs

Het klinkt wellicht eenvoudig, maar was en is een mega-klus. Ieder woord leidt tot veel actie! Wensauto? Welke, kopen of leasen, brandstof, uitvoering? Maar uiteindelijk ook de vraag 'waar parkeren'. Hoe organiseren we dat chauffeurs er dan bij kunnen? En dan de veiligheid: rijtosten voor chauffeurs, wellicht keuring? De wensauto steunt volledig op vrijwilligers. Er zijn, naast tien bestuursleden, een achttal planners/coördinatoren, bijna 40 chauffeurs betrokken.

Ik maak mee dat onze lokale overheid het verschil maakt!

Sjaak den Hollander

Voorbeeld: helpen verhuizen

'Ik heb contact met een hoogzwangere vrouw die haar derde kindje verwacht. Ze heeft een nieuw huis toegewezen gekregen en moet nu verhuizen. Wij kunnen die praktische hulp niet voor haar regelen, maar ik hoorde dat jullie dat wel kunnen. Klopt dat? Kunnen jullie me helpen?'

Deze vraag ontvingen ze bij wijkgebouw de Bron in Rotterdam van een maatschappelijk werkster van stichting MEE, vertelt kinderwerker Elselijn Wajer-Hoogendam. Binnen één week regelen ze, in samenwerking met Stichting Present, twee teams. Op woensdag schildert een team het huis en maakt het bewoonbaar, de zaterdag erna verzorgt een ander team de verhuizing. Door het enthousiasme van de teams gaan de bewoners van het hele huizenblok meewerken.

Het is goed om te investeren in goede contacten met maatschappelijke organisaties in de woonplaats. Goede relaties tussen kerk en overheid(sorganisaties) komen zo ten goede aan de mensen die dat nodig hebben.

Janet Bac en Jonna van den Berge-Bakker

Voorbeeld: Weggeefkastjes

Het fenomeen van de weggeefkastjes kent een nieuwe variant: de 'voedselkast'. In deze kast zet men geen boeken, speelgoed of kleding wat men ter hergebruik aanbiedt aan buurtbewoners, maar levensmiddelen. Men pakt wat men nodig heeft. Zo wordt bijgedragen aan armoedebestrijding in de wijk. Caroline Visser, initiatiefneemster van de 'voedselkastjes' in Zeewolde, haalde de landelijke pers met het initiatief. Zij is gestart met het neerzetten van een kast waarin buurtbewoners overgebleven voedsel uit hun voorraadkasten kunnen neerzetten.

Praktische tips

- Neem zelf contact op met organisaties in de wijk waar je als lokale kerk werkt. Laat zien wat je kunt, geef een presentatie over de kerk en zorg ervoor dat je vindbaar bent!
- Blijf investeren in goed contact en zorg dat je op de hoogte blijft van elkaar.
- Vul niet automatisch de leemtes op die vallen, maar doe alleen wat past bij wat je als kerk wilt zijn.

Voorbeeld: automatische kwijtschelding

We laten ook onze gezichten regelmatig zien op de commissie- en gemeenteraadsvergaderingen. Zo nodig spreken wij actief betrokkenen tijdens deze gelegenheden aan. Formeel en informeel, op zoek naar verbindingen.

In de praktijk van SchuldHulpMaatje komen we veel tegen. Je hebt te maken met (lokaal) beleid zoals dat door de gemeenteraad wordt vastgesteld. Vervolgens ervaren we hoe het ambtelijk apparaat het beleid uitvoert en praktisch vormgeeft, terwijl onze hulpvrager (=medeburger) dat beleid aan de ene kant nodig heeft, maar aan de ander kant de uitvoering van het beleid als een hoge drempel en soms zelfs als onpersoonlijk ervaart.

Daar zitten spanningsvelden. Het beleid voor wat betreft de schuldhulpverlening is vooral gestoeld op de aanname van aanwezige zelfredzaamheid en het zelf (kunnen) dragen van eigen verantwoordelijkheid. En hoe logisch dat voor ons en iedereen wellicht ook klinkt, de praktijk leert dat die aanname onjuist is. Vaak zijn er meerdere (sociale) problemen bij onze medeburgers en zijn ze gewoon niet in staat om alles op een goede manier op te pakken en af te handelen. De roep en het inzicht om maatwerk en creativiteit in de schuldhulpverlening per situatie te leveren wordt gelukkig steeds sterker en krachtiger, maar in de praktijk is het voor beleidsmakers en uitvoerders ook een lastige opgave. Als SchuldHulpMaatje Ridderkerk proberen wij daar ook oog voor te hebben en zijn we actief op zoek naar verbindingen met verschillende niveaus in de relatie tussen hulpvragers, beleidsuitvoerders en beleidsmakers. Met respect voor elkaars inzicht en voor elkaars mogelijkheden.

Zo viel het ons vanuit de praktijk op dat we in Ridderkerk bijvoorbeeld géén automatische kwijtschelding van de gemeentelijke heffingen kenden. Het gevolg daarvan is dat we als maatjes en anderen ieder jaar opnieuw een

aanvraag kwijtschelding in moesten vullen en voorzien van de nodige bijlagen opsturen. Dat werd een jaarlijks ritueel, waarover niet altijd de leukste verhalen en verwensingen rondgingen. Je kunt ambtenaren op zich niet verwijten dat ze dat niet kunnen aanbieden, want automatische kwijtschelding zat niet in het vastgestelde beleid. Verwijten over en weer hebben dan géén zin. Wat wel kan, is het college van burgemeesters en wethouders en alle gemeenteraadsleden (individueel) benaderen en hen die ervaring laten delen met de vraag naar de oplossing.

Met enige regelmaat drinken we op informele wijze een bakje koffie met de raadsleden en spreken wij met elkaar over onze praktijkervaringen voor wat betreft schuldhulpverlening en het armoedebeleid. Tijdens zo'n overleg gaf één van de politieke partijen aan dat zij een motie over de automatische kwijtschelding ging indienen, waarbij de overige aanwezige partijen ter plekke toezeiden die motie in de gemeenteraad te steunen.

Dit is één van de voorbeelden waarin we als SchuldHulpMaatje in Ridderkerk het verschil hebben kunnen maken. Daarnaast proberen de maatjes altijd mee te gaan naar de gesprekken die onze medeburgers op het gemeentehuis hebben. We staan en zitten dan naast de hulpvrager, maar wel met respect ook voor de positie en de (on)mogelijkheden van de uitvoerende ambtenaar.

Martin Verhoeve

Alledaagse beslommeringen van het raadslid

Het is voor politieke partijen steeds lastiger om de lijsten gevuld te krijgen voor de gemeenteraadsverkiezingen. Sterker, het is een uitdaging om mensen te vinden die überhaupt in de raad willen. Ik snap sinds kort goed, waarom. Een vriend van mij zat een termijn in de raad. Dat viel hem bitter tegen. Het raadslidmaatschap beperkte hem in zijn alledaagse leven in het dorp. Het café en de Albert Heijn waren no-go areas voor hem. Binnen de kortste keren werd hij op dergelijke plekken immers bestormd door mensen met klachten over een verkeerd aangelegd fietspad of omtrent een vergunning voor het kappen van een boom. Op social media idem dito. Drie avonden in de week was hij met de raad bezig, en nu vindt hij het wel mooi geweest. Hij wil zijn vrijheid terug.

Zijn er parallellen te leggen tussen de kerkenraad en de gemeenteraad? Beide functies klonken ooit eervol en betekenisvol, maar hebben de afgelopen jaren aan prestige ingeboet. Je denkt wel twee keer na voordat je eraan begint.

Is het raadslidmaatschap uit de tijd? Er heeft een belangrijke omslag plaatsgevonden de afgelopen decennia. Waar je vroeger dankbaar mocht zijn als je in de gemeenteraad of kerkenraad plaats mocht nemen, mag de gemeente tegenwoordig dankbaar zijn als iemand zijn of haar tijd in de raad wil steken. Er zit om diverse redenen een afbreukrisico aan vast. Jouw goede naam kan eraan gaan of je gaat er zelf aan.

Hoe kunnen we het raadslidmaatschap weer 'pimpen', opleuken? Een kerkenraadslid in een gemeente met enige spanningen vertelde mij wat haar op de been hielp. Op sommige momenten ontving zij tientallen kritische emails per dag. Zij vroeg zich af waar zij in hemelsnaam aan begonnen was. Laat een ander het maar opknappen! Maar zij ontving ook een mail, die zij mij liet lezen, van iemand die openhartig haar waardering uitsprak. 'Ik ben blij dat jij het doet, en dat jij jouw verantwoordelijkheden neemt.' Het klinkt zo simpel, maar het maakt zo'n wezenlijk verschil. En uiteindelijk komt dat de gemeente ten goede. Denk daar vooral aan, de volgende keer dat u een raadslid in het (virtuele) wild tegenkomt!

Joost Röselaers

